kritiek bloot. Wel geeft de schrijver een veelzijns interessante en diepindringende beschouwing over de verhouding van natuur en genade bij Barth en construeert hij van daaruit een achtergrond voor Barth's verwerping van den kinderdoop. Maar met Woelderink in zijn recensie in het blad „Enigheid des Geloofs" (o, onware titel!) gelooven wij, dat het zoover niet gezocht behoeft te worden. Wanneer de schrijver het wezen van het sacrament geanalyseerd had, ware hij dichter bij huis geweest.

Maar hier komen dan ook de zwakheden van heel 't synodale denken aan het licht. Wij gelooven, dat de schrijver, door zijn eigen sacramentsleer, zich den weg versperd zag tot het doordringen tot den wezenlijken achtergrond van Barth's kritiek.

Immers: juist het stellen van het wezen van het sacrament in de correlatie (dat wil zeggen, dat het geloof van den ontvanger mede tot het wezen van het sacrament behoort) verhindert tot deze wortels van Barth's sacramentsleer door te dringen. Doordat hij zich van te voren op de correlatie had vastgelegd, heeft hij zich laten verstrikken in Barth's probleemstelling, dat een sacrament zonder geloof gelijk is aan een executie zonder slachtoffer. En zoo liep zijn boek uit op een pleidooi voor de meening, dat dit geloof niet dadelijk bij den kinderdoop aanwezig behoefde te zijn, maar, door de vrijmacht Gods, ook later gewerkt kon worden.

Maar deze uitweg van de z.g. vervangingsformule tast het probleem in zijn hartader niet aan. Het is een, zij het verkapt, vasthouden aan het verwarren van het schenken Gods in het sacrament met het ontvangen van den gebruiker. In wezen wordt ook zoo het geloof gemaakt tot een constitutief gegeven in de sacramentsleer. En wie dat doet, schept een invalspoort voor elk subjectivisme, ook voor het bodemlooze subjectivisme van de moderne dialectici.

Tegenweer is hier alleen mogelijk vanuit de reformatorische sacramentsleer, welke scherp onderscheidt tusschen het offerre Dei (het schenken Gods) en het accipere (het ontvangen) van den gebruiker. Het schenken Gods in het sacrament, het aanbieden des HEEREN, niet in remonstrantschen zin gedacht, maar het aanbieden, omringd met de dreigementen, de vermaningen en eedzweringen des HEEREN, is onafhankelijk van het geloof van den ontvanger,waarachtig en betrouwbaar. In dezen geldt, wat de Dordtsche vaderen zeiden van het Evangelie, dat het serieus, ernstig gemeend, wordt aangeboden. De zichtbaar gepredikte beloften des HEEREN in het sacrament roepen wel om geloof, maar ze bevatten ook vloek en dreiging, voor wie het sacrament in ongeloof verwerpt.[50])

En zoo manifesteert zich ook hier, dat theologie en kerk niet van elkaar zijn los te maken.

Indirect is dit boek dan ook een bewijs voor het feit, dat de Theologische Faculteit der Vrije Universiteit niet waarachtig „vrij" meer is. Dat de vrijheid, welke daar heerscht, niet de vrijheid is van 't Schriftgeloovig, alleen aan Woord en Confessie gebonden theologische denken. Maar dat de door den naam der Universiteit gepredikte vrijheid, in wezen gebondenheid is, niet meer aan het Woord en de Gereformeerde Confessie alleen, maar tevens aan het door de Gereformeerde Kerken bindend gestelde kuyperiaansche theologoumenon.

Het is de valsche theologie, welke eerst de Gereformeerde Kerken heeft meegesleept in een valsch belijden en die nu op haar beurt machteloos is om verder te werken aan de ontplooiing van de reformatorische theologie in onze eeuw. Het vergaat den kuyperiaanschen theologen als den thomisten. Wanneer men zich eenmaal heeft vastgelegd op buiten-schriftuurlijke dogmata, is het theologisch denken onvruchtbaar geworden en kan dit zich nog alleen maar bewegen binnen van te voren vastgestelde grenzen. Met als resultaat, dat het verloopt in dorre, buiten het leven der gemeente en het leven des geloofs staande denkschematiek.

Bavinck heeft eens geschreven: „De gemeente is heel deze eeuw door een speelbal geweest van theologen; beurtelings belasterd of gevleid, bespot of naar den mond gesproken, is zij in haar ware karakter door allen miskend en dat onder de leuzen: „fiat scientia, pereat ecclesia" (de wetenschap moet voortgang hebben, al gaat de kerk eraan ten onder), opgeofferd aan het stelsel, dat men zelf had uitgedacht".[51])

Zoo staat het ook hier. Het kuyperiaansche stelsel moest voortgang hebben, al werden daaraan de Gereformeerde Kerken opgeofferd met alles wat God aan schoons en goeds in die Kerken had geschonken. En, eenmaal speelbal geworden van de theologen, is de ware kracht van de gemeente tegenover de ketterij van deze eeuw radicaal gebroken.

Maar de ware theologie zal ook hier dienstbaar zijn aan het leven der gemeente. Naar het woord van Bavinck in hetzelfde geschrift staat deze theologie ook niet vijandig tegenover de kerk, „maar leidt en bouwt haar op in het allerheiligst geloof. Het is trouwens de Kerk, die de Theologie in het leven roept en in het leven houdt. Zoo is dan de Theologie ook verplicht te arbeiden aan hare volmaking".[52])

Aan dit doel wil dan ook deze kritiek dienstbaar zijn. Opdat eenmaal ook de oogen van alle ware christgeloovigen in ons vaderland mogen opengaan voor de gevaren, welke de Kerk van Christus in deze eeuw bedreigen, gevaren van het moderne dialectische theologische denken, gevaren ook van de door den geest van het afvallige wijsgeerige denken van de vorige eeuw bezwangerde school van Abraham Kuyper. Opdat ook in deze twintigste eeuw de gemeente het Woord des HEEREN in zijn vrije en souvereine spreken, in al de vastheid en betrouwbaarheid van zijn beloften moge verstaan en hebben moge tot een onwankelbaar fundament voor het leven des geloofs. O, HEERE! Uw Woord bestaat in der eeuwigheid in de hemelen. (Ps. 119: 89).[53])

R. H. BREMMER.

[50]) Dit is breeder door mij uitgewerkt in een artikel in Vox Theologica, XV, no. 6. Daarin wees ik er ook op, mèt van der Linde, dat ook Bavinck, in zijn stellen van de vragen naar aanleiding van Calvijns sacramentsleer, onhelder is. Het bedoelde artikel was een uitvoerige recensie van het boek van Dr Dankbaar.

[51]) H. Bavinck, De Wetenschap der H. Godgeleerdheid, 1882. (Zijn inaugurele rede te Kampen), pag. 41.

[52]) a.w., pag 44.

[53]) Hetwelk volgens den ouden Dächsel aldus kan worden uitgelegd: Zoodat gene macht der aarde het kan bereiken, om het te doen vallen; Uwe beloften zijn zoo vast als de hemelen.

BOEKBESPREKING

S. P. Akkerman: „De Kunstenaar". Bosch en Keuning N.V., Baarn.

De weg naar het kunstenaarschap is lang en moeilijk. Niet elke aanleg voert uiteindelijk tot kunst, vooral niet als men niet alle krachten inspant, elke gelegenheid om zich te ontwikkelen benut, maar zich voort tracht te bewegen langs platgeloopen paadjes, vertrouwend op de toejuichingen en aansporingen van onbevoegden. Het einde zal dan zijn: bittere ontgoocheling en ondergang tenslotte, tenzij men door schade en schande geleerd, te rechter tijd zijn dwaling inziet en een eerlijk burgerbestaan verkiest boven een onzeker en onwaardig kunstenaarsleven.

Deze moraal zou men kunnen putten uit den roman van Akkerman. Het is stellig zijn eersteling, want hij geeft te veel, zooveel, dat de lezer het nauwelijks kan verwerken. De schrijver heeft eerst getracht een los geschreven verhaal te geven, een reeks min of meer interessante gebeurtenissen. Friesche dorpsschetsen met soms humoristischen inhoud, niet erg fijn, maar toch wel typisch. Hij is op den duur echter onder den indruk gekomen van zijn eigen verhaal en moraal en zoo is het uitgeloopen op een roman, een kloek boekwerk van bijna driehonderd bladzijden.

Het verhaal speelt zich af in de eerste jaren van onze eeuw, den tijd van het opkomend socialisme in Friesland, en het meer en meer verdwijnen van de reciteerkunst — als men twee zulke ongelijksoortige grootheden in één adem mag noemen —. De hoofdpersoon maakt met beide kennis. Hij wordt ouderwetsch voordrager d.w.z. hij leert alleen héél aftandsche stukken en draagt die zoo ‚gevoelvol" voor, als hun inhoud vereischt èn hij bedankt er voor zijn kunst in dienst te stellen van het opkomend socialisme, dat hem wel wilde gebruiken, maar dan zonder godsdienst. Vooralsnog is de jongeman te ouderwetsch degelijk, om op zulk een goddeloos voorstel in te gaan. Hij blijft werken voor meer christelijk getinte vereenigingen, waar hij zoo weinig verdient, dat hij er niet van kan bestaan.

Is aanvankelijk de hoofdpersoon aardig vlot beschreven als een goede jongen, die een vers heel aardig kan zeggen, maar die geen verstand van kunst heeft, over het paard wordt getild door een wat opgewonden stiefvader en daardoor niet genoodzaakt flink te werken, deze soms heel levensware figuur uit een voordragerswereldje wordt ten slotte een slappe romanheld.

In plaats van een rustige, logische karakterontwikkeling, gebaseerd op een regelmatig zich ontwikkelend verhaal, geeft de schrijver ons een filmische reeks van onsamenhangende geschiedenissen en tal van overbodige verhalen, waaruit ten slotte de jeugdige christelijke voordrager te voorschijn komt als een rasecht artist van het kermisgenre.

Niet de drang van het „kunstenaarschap", maar van het kunstenaarsleven, het vrije bestaan, blijkt hem te leiden. Hij wordt een zorgeloos huisvader, die elk rustig, verzekerd burgerbestaan opoffert voor een loopbaan, waarvoor hij niet deugt, naar hij zelf wel weet. Als de schrijver zich bepaald had tot zijn voordrachtskunst, het beste gedeelte uit het boek, met kennis van zaken beschreven, dan was er een goed verhaal uit gegroeid. Nu heeft hij den voordrager tot artist laten verworden en is een lange lijst van mislukkingen noodig om het troostelooze en gevaarlijke van dit leven te teekenen. De ontwikkeling of verwording van den christelijken voordrager van prijsverzen tot den zwakkeling, die principes en bestaan opoffert aan wat niets met zijn „kunst" te maken heeft, deed een roman ontstaan die ondanks de bekeering aan het slot, zeer onbevredigend is.

Er bestaat eenige overeenkomst tusschen den auteur en den hoofdpersoon. Beiden hebben te hoog gegrepen, hebben den langen weg naar het kunstenaarschap te snel willen afleggen en zijn daardoor mislukt.

Wanneer de schrijver zich meer gaat beheerschen, zal de spreuk: „Oefening kweekt kunst" hem heilzaam kunnen zijn, want hij is niet ontbloot van talent, evenmin als de hoofdpersoon uit zijn boek. De zwakke proef die hij aflegde, geeft daarvan blijk. Een christelijke roman stelt zware eischen, moet behalve kennis van het gewone leven, ook aantoonen de alles doordringende kracht van het geloof. De ouderwetsche bekeeringsgeschiedenis moet tot het verleden gaan behooren en mag niet weer opgepoetst naar voren gebracht worden, evenmin als ouderwetsche prijsverzen. Het lot van Dirk, de moraal van den roman, geldt ook den schrijver.

Gron. H. S.

Dr G. Ch. Aalders, Esther (Het Boek Esther). Kampen, J. H. Kok N.V., 1947.

Dit is een deeltje van de „Korte Verklaring"; en begrijpelijkerwijze niet een der volumineuze deelen. Ook met dit deeltje zijn we blij, zooals de Korte Verklaring in haar geheel ons een gelukkige greep van wijlen den Heer Kok geweest schijnt te zijn. Men bedenke wel, dat de auteur van dit gedeelte zich beperkt tot populaire verklaring. Hij vermijdt, en dit verstaan we, excursies naar het gebied van de openbaringsgeschiedenis, om maar niet te spreken van andere theologische wetenschappen. Met — in dezen — een enkele aanduiding volstaat hij, en dan nog aan het eind. De waarde van dit deel uit de K.V. ligt in de duidelijkheid en de historische praeciseering. We zijn blij, dat de K.V. weer haar loop hervat heeft.

K. S.

Nel Verschoor-van der Vlis, Vorstin in Goud. Uitgave fa. Van der Peyl, Oost- en West-Souburg.

Een aardig boekje, bestemd voor de schooljeugd, blijkens een voorin afgedrukte in te vullen opdracht aan leerling zoo en zoo, onderteekend door het hoofd der school. De schrijfster vertelt onderhoudend; ieder begrijpt natuurlijk, dat het boekje bestemd is voor de dagen van het regeeringsjubileum van H. M. de Koningin. Dr G. P. v. Itterzon schreef een voorwoord. Schrijfster doorloopt de geschiedenis van het zorgelijke begin af, toen Oranje scheen uit te sterven, tot aan de geboorte van prinses Marijke, de oogjes zijn niet vergeten. Over Indië — de laatste phase — wordt niets gezegd. Aardige foto's, officieele en officieuze, op goed papier, zijn opgenomen. We gelooven, dat schrijfster en uitgever uitstekend geslaagd zijn.

K. S.

GRONINGER BRIEVEN

Amice frater,

Men zegt, dat de historie zich steeds herhaalt, en daar zit waarheid in dat zeggen, omdat heel de menschelijke historie ons den strijd toont tusschen het Koninkrijk van Christus en het rijk des satans.

Het is altijd weer dezelfde strijd, zij het in iedere eeuw weer in andere gedaante.

Het rijk der wereld kan in iedere zichtbare vijandschap optreden, in brutaal ongeloof, rationalisme, atheïsme, en materialisme, zooals in 't laatst der achttiende en ook in de negentiende eeuw. En dan met een woede, die de vrijheid van Christus' kerk niet kan dulden. Die tijd kan er spoedig weer zijn.

Maar de satan komt ook als een engel des lichts. Dan doet hij alsof hij het Woord Gods, de christelijke waarheden aanvaardt, die nog eens, recht goed verstaan, zal verdedigen, bewijzen zelfs, en dan is hij het gevaarlijkst. Want een reeds ingezonken christendom heeft dan geen verweer en laat zich gemakkelijk verleiden.

Zoo nu was het met Hegel.

Hegel keerde zich tegen het botte rationalisme en de verlichting der achttiende eeuw. Dat durfde de openbaring verwerpen en daartegen kwam Hegel schijnbaar met kracht op.

Hij zou de dogmata der christelijke kerk eens nieuwen steun geven door zijn denken. Rome was de kerk van den dwang en Hegel dacht er niet aan, als te voren Leibniz's lievelingsidee was, dat Rome en het protestantisme weer tot één kerk zouden worden.

Ook de oecumenische gedachte is waarlijk niet nieuw.

Hoe verleidelijk de dingen hier zijn voor de oprechte en wijze kinderen Gods blijkt ons uit het feit, dat Bilderdijk veel met Leibniz ophad, zooals Groen zich vergiste in Schellings romantiek.

Hegel werd dus vooral in Duitschland maar ook hier te lande de wijsgeer van het protestantisme. Men herinnere zich maar, hoe dr Bronsveld, zeker niet ten onrechte, van dr Kuyper's intree-preek in Utrecht waarschuwend zeide: zit in die preek niet te veel van Hegel? En het was zoo.

Feitelijk is dr Kuyper nimmer, wat dan zijn wijsgeerige gedachten betrof, van Kant en Hegel losgekomen. En dat heeft ons mee zijn „onzichtbare" en „zichtbare" kerk bezorgd, dat „wezen en verschijning" van kerk en verbond, waarop thans de leiding der antirevolutionaire partij haar actie bouwt.

Men meene dus nooit, dat wij eenvoudige menschen niets met die dingen te maken hebben. Zij brengen

PROF. DR S. GREIJDANUS.

Nu eenmaal de pers er kennis van gekregen heeft, dat onze oudste hoogleeraar ziek is, willen we, ook om aan gestelde vragen het antwoord niet te onthouden, wel dit bericht bevestigen.

Professor Greijdanus is de vorige week, welgemoed, rustig en vertrouwend, en met zijn gewone, Christelijke accuratesse in de voorbereiding van een en ander, gegaan naar het R.K. ziekenhuis in Zwolle. Aangezien ik geen medicus ben, en bovendien het publiceeren van bizonderheden op medisch gebied een zaak is, die tenslotte niet om mag gaan buiten den wil van betrokkenen, verklaar ik mij in dezen incompetent. Wel kan ik zeggen, dat, toen ik gister, Maandagmiddag, prof. Greijdanus bezocht, ook nu dat bezoek weer een verkwikking was. 't Eenige verschil met andere gesprekken was, dat het griecksche Nieuwe Testament en de zakbijbel nu niet in den binnenzak zaten, maar op een tafel naast het bed lagen.

Verder was het gesprek zooals altijd: het was goed. De zieke is voorbereid op alles: we spraken in ons laatste onderhoud te Kampen over de mogelijkheid van n i e t terugkeeren, en gister in Zwolle over de mogelijkheid van w e l terugkeeren. Veel lezen kan professor Greijdanus niet, maar tot mijn beschaming vertelde hij mij, dat hij sommige stukken uit ons blad zich had laten voorlezen.

Een telegram van onze jongelingen had hem zeer goed gedaan. En nu weten de lezers genoeg: er is wel geen gelegenheid voor zelf lezen, maar er is wel een stem, die voorleest. Dit zij h u n gezegd, die beseffen, dat de gelegenheid voor correspondentie in dagen waarin geen kleinigheden bestaan, nog open is gebleven. Wat mij goed deed is, dat professor Greijdanus het kerkelijk leven ziet groeien, en den Heere dankt, dat hij niet verlegen behoeft te zijn ten aanzien van de vraag of er wel iemand zal te vinden zijn om hem op te volgen, indien professor Greijdanus zelf den dienst geheel of gedeeltelijk zou moeten neerleggen.

K. S.

---

ons ook voor het gewone politieke en maatschappelijke leven de grootste ellende.

Het was ook niet gering wat Hegel deed.

Hij moest van de gevoelsreligie van een Schleiermacher niet veel hebben, want hij gevoelde niets voor een verzwakking van de christelijke leerstukken, voorzooveel hij die kon b e w i j z e n.

Hoe bewees hij zonneklaar, althans voor de geleerde lieden in het protestantisme, de Drieëenheid Gods. De dominé's konden die geleerdheid dan in pasmunt voor hun „zuivere" preeken verwerken, en de kleine luyden luisterden dan met welgevallen.

Wat was eigenlijk het groote doel van Hegel?

Daar is in deze eeuw een Duitsch geleerde geweest, die een boek schreef, getiteld: Van Kant tot Hegel; de man van het zeer geleerde tijdschrift „Logos".

Deze geleerde vergelijkt Hegel met Thomas van Aquino, die tegenwoordig de Roomsche geleerde wereld beheerscht en ook daarin voor het politieke en zociale gedrag der Roomschen allerwege de leiding weer geeft.

Zie, zoo zegt die Duitsche geleerde, Richard Kroner: Thomas van Aquino heeft de verzoening te weeg gebracht tusschen de oude heidensche wijsbegeerte en de christelijke waarheid. Maar de reformatie heeft die weer gescheiden. Schelling wilde nu een nieuwe synthese, maar Hegel heeft die tot stand gebracht. En een andere Duitsche geleerde, Troeltsch, beweerde hetzelfde. Nimmer was zulk een grootsche poging gewaagd en gelukt.

En wat was dat nu voor de christelijke kerk, als de trotsche wijsbegeerte met haar groote denkers de waarheden, door die kerk beleden, ging aanvaarden, en bewijzen, onomstootelijk bewijzen.

Het ging reeds met Thomas van Aquino zoo, dat deze de Openbaring uitermate geschikt achtte voor de gewone kleine menschen, de kinderkens, die heel eenvoudig behoorden aan te nemen, wat de kerk hun vertelde. Maar de wijzen konden met hun filosofie veel verder komen.

En Hegel waagde nog meer.

De Heere Jezus bad: Ik dank U, Vader, Heere des hemels en der aarde, dat Gij deze dingen voor de wijzen en verstandigen verborgen hebt, en hebt dezelve den kinderkens geopenbaard.

Maar Hegel roemde: voor de kinderkens mochten die dingen verborgen zijn, een mysterie voor het gewone verstand, maar de wijzen hadden de hoogere rede, de „Vernunft" — ook Bilderdijk gewaagde zelfs van de „reden" hoewel niet hoogmoedig — en die begrepen dan die verborgenheden heel goed.

Zij doorzagen alles. Wat de Schrift vertelde van de schepping, van den eersten mensch en zijn val, dat was allemaal nog de opvatting van het onontwikkelde verstand, maar Hegel b e w e e s met zijn rede de Drieëenheid Gods.

En nu was er niet veel meer te doen dan dat men de christelijke waarheden zuiverde van het verkeerde en dan was het protestantisme immers voor de wijzen en verstandigen te aanvaarden.

De werkelijke leer in deze philosophie was, dat God zich in den mensch bewust werd. Godsdienst was het weten van God in den mensch, zooals thans volgens de Barthianen God gelooft in den mensch.

Ook Hegel had zijn dialectische theologie.

Zijn wijsheid kreeg zoo de verleiding van de mystiek.

En hadden indertijd een Eckehardt en Silezius en Böhme vele geloovige christenen verleid met hun mystieke vroomheid, waarin toch ook de mensch God werd — en daar wil de mensch altijd weer heen, want dat is ten diepste zijn val — ook nu weer durfde de mensch met Hegel zeggen: als God niet was, zou ik er niet zijn, maar als ik er niet was, zou God er niet wezen. De mensch wordt God, en daartoe gebruikt hij al zijn krachten: verstand, en gevoel en wil.

En zoo dachten dan vele christenen in die dagen, dat Hegel de Christelijke waarheid en prediking nieuwe kracht kon geven.

En Groen van Prinsterer schreef in zijn „Proeve", dat hij bij een Franschen schrijver heel wat goeds van Hegel had gehoord, maar hij vertrouwde de zaak blijkbaar niet, want hij laat daarop volgen: daar zijn toch ook velen, die groote bezwaren inbrengen.

Weer een herhaling van het gebeuren in de zeventiende eeuw, toen Voetius en Revius heel wat moeite hadden om zelfs gereformeerde predikanten, of die zich daarvoor nog uitgaven, van den uitermate gevaarlijken Descartes af te houden.

En nu moeten wij hier wel goed opletten.

Wanneer een getrouw kind des Heeren, wien de oogen geopend werden voor het dreigend gevaar voor de kerk des Heeren, met kracht en groote scherpte ingaat tegen den schijnbaar vromen ketter, dan zijn er altijd lieden in de kerk, die heftig protesteeren, en de ketter protesteert het luidst, maar hun kracht vooral zoeken in vrome zuchten: och, och, wat zijn die ware profeten toch harde menschen. Wat een toon! Moet nu zulk een vrome man, die toch zoo mooi schrijft en zoo dierbaar redeneert, zoo worden aangevallen?

Neen, zeggen zelfs dan sommigen: die profeet des Heeren mag wel een beetje gelijk hebben, maar die toon, neen, nu keeren wij ons af en wij willen het niet meer lezen. Hun zoo vroom gemoed, maar dat intusschen reeds zeer besmet is met de dwaalleer, verzet zich tegen die harde taal. Zij gevoelen veel meer voor het beschaafde en lieve en fijne van den wijsgeer en ketter en dienaar des satans.

Als men een mensch gereed ziet staan om zich in het water te storten en te verdrinken, moet men hem dan voorzichtig naderen en zeggen: lieve vriend, bedenk u even, het lijkt mij toe, dat gij erg dicht bij een groot gevaar U bevindt, of moet men hem grijpen, hard zelfs, en hem van den waterkant desnoods wegstooten?

De redder is de man, die den gevoeligen menschen hard schijnt.

Maar h ij kan redder zijn, gedreven door waarachtige liefde tot God en zijn naaste, die haastig het bederf tegemoet snelde.

En nu zijn er onder ons, die zeggen: och, die wijsbegeerte, die geleerde dingen zijn toch niets voor ons. Zij nemen dan de moeite niet om althans te t r a c h t e n, te zien waar de gevaren liggen.

Als een mensch dicht leeft bij de Schrift en de belijdenis, dan kan hij heel wat begrijpen. Zijn de Dordtsche leerregels een gesloten boek voor ons gewone menschen? Gaf de Heere die o, zoo scherp geformuleerde waarheid naar de Schrift niet voor Zijn kerk?

Laat ons dan toch alle lauwheid van ons afschudden en leeren te onderkennen de dwaalleeraars met hun schijnvrome woorden en hun vreeselijk misbruik van de Schrift.

Of meent men, dat wij niets met verleiders als Hegel te maken hebben?

De protestantsche kerk in Duitschland werd er door vergiftigd, evenzeer als later in onze eeuw dit geschiedde door de wijsheid van een Kierkegaard, die gij vóór den oorlog telkens kondet beluisteren, als gij even de Duitsche radio aanzettet voor het hooren van een kerkdienst. O, wat een mooi gepraat over het „gansch andere" en wat een „sprongen" moesten er worden gemaakt.

En hoe laat thans ten onzent een breede schare zich weer pakken door een gevaarlijke philosophie, die zij beluistert als verkondiging der geopenbaarde waarheid.

Onderwijl heeft Hegels leer, dat God tot God werd vooral in den staat, een Mussolini en een Hitler een basis gegeven voor hun goddeloos geweld.

En hoe houdt men in Rusland van dien man.

Daar was in Italië een geleerde, Gentili, die het liberalisme met zijn Hegelarij steunde, maar die, toen Mussolini naar de macht greep, aanstonds bereid was heel zijn hegeliaansche wijsheid ter beschikking te stellen van den toen machtigen en goddeloozen revolutionairen avonturier. En dat kon uitnemend.

Het werd toen een wijsgeerig verdedigde tyrannie.

En het arme volk had geen verweer. De Roomsche kerk trouwens ook niet, want de Paus was al heel blij, dat de man der revolutie hem weer iets van den kerkelijken staat gaf. Hij vond het alleen maar niet goed, dat Mussolini ook het protestantisme nog een plaatsje gunde.

Dan is Franco beter, want die ziet tegen de vervolging van de protestanten niet op.

Als Keuchenius in de kamer eens naar des voorzitters meening wat ver van het aan de orde gestelde onderwerp afdwaalde, en deswege een vermaning ontving, placht hij te antwoorden: och, meneer de voorzitter, alle dingen hangen samen.

En zoo is het. Laat ons dat goed verstaan.

Met hartelijke groeten en heilbede, uw toegenegen

MARNIX.

PERSSCHOUW

De communist erin, wij eruit.

In „Ons Kerkblad" (prov. Utrecht) schrijft „Neef Henk":

Het is gebeurd in één der moole dorpen van ons schone Sticht. In dit dorp bestaat groot gebrek aan vergaderruimte, zoals trouwens in meerdere dorpen het geval is. Nu er weer Kamerverkiezingen dreigen, zijn de politieke partijen in dit dorp met de plaatselijke Overheid te rade gegaan hoe in het bestaande gebrek kon worden voorzien, en men vond de oplossing in het beschikbaar stellen van de gymnastieklokalen van diverse openbare school-gebouwen. In de laatste Raadsvergadering werden de regelen en voorwaarden besproken en, kreeg de zaak zijn beslag. Echter niet zonder een droevig incident.

Bij de debatten werd van R.K. zijde het voorstel gedaan om de communistische partij van deze regeling uit te sluiten omdat „de communistische doelstellingen in strijd zijn met de christelijke moraal, en die de democratie en de daaraan verbonden vrijheid belagen".

De meest geharnaste tegenstander van dit voorstel was de A.R. Wethouder. Hij zeide, blijkens het persverslag: „Er bestaat geen twijfel hoe het Calvinisme tegenover het communisme staat, maar het Calvinisme heeft altijd voor gewetensvrijheid gevochten en zal dit blijven doen. Het is om deze reden dat ik tegen het voorstel zal moeten stemmen".

„Het Calvinisme heeft altijd gevochten voor gewetensvrijheid", zegt deze A.R. Wethouder. Houdt dit even vast.

Even later:

De redenering van dezen Wethouder consequent doorgevoerd, zou betekenen dat de Calvinisten bij de komst van den Anti-Christ zouden moeten vragen: Excellentie, waarmede kunnen wij U helpen, want wij zijn voorvechters van gewetensvrijheid.

En nu een treffend slot:

Het interessante van het geval is dat deze Wethoudervoorvechter van gewetensvrijheid, ook lid was van de bekende revisie-synode, die het besluit nam om al de vonnissen van schorsing, afzetting en kanselsluiting te handhaven, die waren uitgesproken over trouwe ambtsdragers, die onmogelijk hun gewetens konden laten binden aan menschelijke bedenksels en constructies.

„Vechten voor gewetensvrijheid" zelfs zover dat aan de Gode-vijandige macht van het communisme de helpende hand wordt geboden. Maar tegenover ambtsdragers in de Kerk van Christus, bestaat die eerbiediging van gewetensvrijheid niet. Als die hun geweten niet mógen laten binden aan — tot confessie verklaarde — menselijke bedenksels, dan worden ze geschorst, afgezet, vervolgd en verguisd,

Door één en denzelfden man.

De wethouder-synode-afgevaardigde zit blijkbaar niet alleen met artikel 7, maar ook met art. 36 der Geloofsbelijdenis verlegen. Het eerste is verwerkt in art. 31 der K.O.

K. S.

Ook „De Vrijdenker" huldigt de s(ouvereiniteit) i(n) e(igen) k(ring)!

„De Hervormde Kerk" schrijft:

Elke week krijgen wij „De Vrijdenker", orgaan van de Vrijdenkersvereniging „De Dageraad" op onze redactietafel. Ons wordt in lange artikelen toegeroepen, dat wij dom zijn. Wij geloven aan God, terwijl er niets anders is dan de natuur. Wij hebben nu eenmaal iets op met de Bijbel, terwijl dat boek, als je het zo goed uitzoekt als „De Vrijdenker" het doet, niet veel zaaks blijkt te zijn. Wij geloven in een geopenbaarde waarheid, maar „De Vrijdenker" maakt ons duidelijk, dat dit, kortweg, fantasie is. En laten wij maar helemaal zwijgen over de Kerk. Broedplaats van reactie. Krasse staaltjes van domheid en fanatiek conservatisme kan „De Vrijdenker" u uit een welvoorzien arsenaal geven. Bewijzen, onomstotelijke bewijzen.

En daartussendoor krijgt u lange geleerde artikelen, waarin Nietzsche, Freud worden aangeprezen. Kortom, de wekelijkse verschijning van „De Vrijdenker" vormt een merkwaardige afwisseling temidden van de stroom van kerkelijke bladen. Een mens wil ook wel eens wat anders.

Maar nu gebeurt er iets in Tsjechoslowakije. Een staatsman springt uit een raam. Grenzen worden gesloten. Ieder, die er anders over denkt, wordt tot fascist, dus misdadiger verklaard. Een commissie van onderzoek van de UNO wordt helemaal niet nodig geacht. Het vrije onderzoek niet aanvaard. De diepe verbolgenheid over de gehele wereld is daarom zo groot, omdat een groep, die een minderheid had, bang voor de verkiezing, een koude staatsgreep doet, en ieder, die niet naar zijn pijpen danst, terroriseert. Weg vrijheid. Weg eerbied voor de naaste — ook al denkt hij anders.

Wat schrijft nu „De Vrijdenker"? Knechting van de gewetens moet toch minstens afgekeurd worden. Ach, als gij dat dacht, kent gij onze Nederlandse vrijdenkers niet. In het nummer van 13 Maart komt een artikel voor waarin de Tsjechoslowaakse zaak behandeld wordt. **Allereerst is het een politieke kwestie, zegt de schrijver, dus wij hebben er niet mee te maken.** Daar begrijpen wij op onze beurt weer niets van, want het vrije denken behoeft toch niet alleen door de kerken, maar kan ook door andere machten belaagd worden. En waarom die dan niet aangevallen? Toch zegt de schrijver er wel iets over. Dit „Wat hier gebeurt, is het antwoord op de in Centraal Europa gevoerde kerkelijke politiek der oorlogsjaren. Het is een nieuwe nederlaag van Rome bij de strijd om de ziel van Europa".